Príhovor jubilantky alebo *Keď bilancovať*, *tak bilancovať*

Miloslava Sokolová

Ctení hostia! Veľavážené kolegyne, veľavážení kolegovia! Dámy a páni!

Pri bilancovaní svojho doterajšieho života som si uvedomila, že som mala šťastie na učiteľov[1], mala som šťastie aj na spolupracovníkov a na žiakov, ktorým vďačíme za túto konferenciu. Ja osobne sa im chcem okrem toho poďakovať za ústretovosť, s akou som sa stretávala z ich strany v prvých mesiacoch pre mňa veľmi ťažkého roku 2010. Moja vďaka patrí členom katedry slovenského jazyka Daniele Slančovej, Petrovi Karpinskému, Martine Ivanovej, Martinovi Ološtiakovi a Stanislave Zajacovej a doktorandkám Lucii Ološtiakovej, Martine Bodnárovej a Kataríne Podhajeckej. Ak sa mi podarilo štafetu, ktorú som dostala od svojich vynikajúcich učiteľov, odovzdať ďalej svojim žiakom, môžem odchádzať spokojná. Nemám rada dlhy.

Dámy a páni!

Hoci nepatrím medzi fanúšikov osláv jubileí ani oslavných článkov, keď pred rokom prišli moji kolegovia s návrhom na usporiadanie konferencie, súhlasila som hlavne preto, že som vám zamýšľala predložiť monografické spracovanie *Kategórie verbálneho aspektu v slovenčine* – ak nie hotovú knižnú publikáciu, tak aspoň jej rukopis. Pred rokom to vyzeralo celkom reálne[2] – preto aj takýto názov konferencie. Ale človek mieni, Pán Boh mení... Diskusiu o verbálnom vide presunieme napr. na pôdu SJS, lebo nemám rada dlhy (ani voči sebe).

Keď som si prečítala zoznam účastníkov konferencie[3], prišlo mi na um, že je to dobrá príležitosť, aby som sa dnes vyjadrila nie k verbálnemu aspektu, ale k porovnávaniu slovanských jazykov v súčasnej dobe. Moje prvé porovnávanie sa dotýkalo zemplínčiny – môjho materinského jazyka, ktorý som do 18 rokov používala takmer výlučne a manifestačne, keďže plne uspokojoval moje komunikačné potreby v danom období.[4] Spomínam to preto, lebo toto moje prvé porovnávanie zemplínčiny a spisovnej slovenčiny bolo spontánne, pragmaticky orientované na eliminovanie zemplínskych kontaktových javov v mojich jazykových prejavoch v spisovnej slovenčine. Doteraz ma teší, keď nájdem citácie dialektologických prác z tohto obdobia, v ktorom som sa presvedčila o sile jazykových

---

[1] Najváženejšími učiteľmi jubilantky boli Ján Horecký a Ľudovít Novák, vedúcim diplomovej práce a najmilším učiteľom je Ján Sabol, formovali ju aj dvaja vynikajúci pedagógovia Albín Bagin a Juraj Furdík.

[2] Porov. päť štúdií o verbálnom aspekte v slovenčine v rozsahu cca 110 strán uverejnených v elektronickom zborníku *Aspektuálnosť a modálnosť v slovenčine* (Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2009. Dostupné na: http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Ivanova1/index.html).

[3] Na konferencii sa zúčastnili slavisti z 5 krajín – bohemisti, polonisti, slovakisti, ukrajinisti, rusisti, ako aj zástupkyne bulharskej a bieloruskej jazykovedy.

[4] Porov. prvú básničku autorky z roku 1954: *Budzeme is*, *budze doľina*, *u doľine voda a Miluška bosa*, resp. nekonečnú veršovačku z rodnej obce: *Beželo ľišče od tadzi až po Tarhovišče*, *hutorec ci išče? Hej! Beželo*....

noriem nárečia (*ta to po našim še povi tak*, *ne inšak*), ktoré je funkčné, životaschopné, hoci ho nikto od zeleného stola nekodifikuje a neusmerňuje. Práve toto poznanie vnútornej sily noriem jazyka ma najviac ochránilo od puristicky ladených postojov k jazyku. Výskum nárečia, ale aj folklóru ma obohatil o prácu s respondentmi, s dotazníkmi, s ich spracovaním – fascinovali ma a doteraz ma fascinujú zhody izoglos a izoforiem s geografickými hranicami územia a územno-správnym členením alebo prepínanie kódov podľa rozličných faktorov na pozadí rečovej akomodácie. A výskum nárečia ma naučil oceniť pri vysvetľovaní a chápaní jazykových faktov diachróniu. Doteraz ľutujem, že som dialektológiu opustila tak skoro.

Moje druhé porovnávanie už nebolo spontánne, vyplývalo z mojich pedagogických povinností. Po rokoch učiteľskej praxe som zistila, že na získavanie pasívnych kompetencií z češtiny možno využiť rovnaký princíp, ako som použila pri zemplínčine – kontrastívne porovnanie slovenčiny a češtiny, ktoré bolo vo vtedajšej jazykovej situácii pasívneho bilingvizmu efektívnejšie než klasicky sprostredkované vedomosti o českom jazyku. Na učebný text *Český jazyk* z roku 1991 som nadviazala v spolupráci s Květou Musilovou a Danielou Slančovou aj v učebnici *Slovenčina a čeština* (2005). Tá sa používa v súčasnosti na univerzitách v ČR aj SR, a to už v druhom vydaní (2007) aj vďaka fundovaným pripomienkam Jiřího Zemana.

K tretiemu typu porovnávania západoslovanských jazykov som sa dostala vďaka Ingeborg Ohnheiser, ktorá mi ponúkla spoluautorstvo pri jednom z troch kompendií pre študentov v Innsbrucku,[5] a tak som sa ocitla v dobrej spoločnosti s Rudolfom Šrámkom, Stanisławom Gajdom.[6] Práve pri spolupráci s I. Ohnheiser (2005 – 2006) som si uvedomila, že nastal čas aj na intenzívnejšiu spoluprácu medzi bohemistami, polonistami a slovakistami pri vypracovaní metodiky hodnotenia daných jazykov ako cudzích jazykov pre Slovanov, ale aj pre slavistov. Týka sa to aj slovinčiny a bulharčiny a vzhľadom na medziregionálnu spoluprácu aj ukrajinčiny, bieloruštiny či srbčiny, macedónčiny a chorvátčiny. Je to impulz na akúsi novú slovanskú vzájomnosť, ktorej cieľom by mal byť slovanský pasívny multilingvizmus alebo pomoc Slovanov (lingvistov) Slovanom (krajanom) na získanie certifikátov z iných západoslovanských jazykov podľa metódy ďalší slovanský jazyk efektívnejšie a rýchlo. Lingvistický výskum, zameraný aj na reflex integračných procesov v EÚ, by mohol využívať možnosti v rámci jej vedeckovýskumných projektov, resp. aspoň na úrovni višegrádskej štvorky.

Milé kolegyne, milí kolegovia! Dámy a páni!

Na záver svojho príhovoru by som sa chcela poďakovať všetkým svojim spolupracovníkom, s ktorými som spoločne publikovala. Bolo ich veľa a spolupráca s každým z nich ma

[5] Kompendiá sú zamerané na zvládnutie ďalšieho geneticky príbuzného jazyka v súlade s existenciou viacjazyčnej Európy jednotnou metódou v rokoch 2003 – 2007, porov. *Základy slovenskej gramatiky s textami a cvičeniami. Kompendium určené jazykovým kurzom a na samostatné štúdium* (Ohnheiser – Sokolová et al., 2006).

[6] Porov. *Základy české gramatiky s texty a cvičeními. Kompendium určené jazykovým kurzům a k samostatnému studiu* (Ohnheiser – Šrámek et al., 2003) a *Podstawy gramatiky polskiej wraz z tekstami i ćwiczeniami. Kompendium dla kursów języka i nauki własnej* (Ohnheiser – Gajda et al., 2007).

obohatila odborne aj ľudsky.[7] Menovite ďakujem tým spoluautorom, ktorí ma nadchli pre nejakú zaujímavú oblasť, napr. Daniela Slančová pre sociolingvistiku (1994, 1995, 1997, 1998), Mária Šimková (2006) pre korpusové výskumy, ktoré poskytujú lingvistike momentálne najlepší zdroj na výskum, a Vladimír Benko, ktorému vďačím za databázy k viacerým publikáciám. Po druhé ďakujem tým spoluautorom, ktorí sa dali nadchnúť mojou predstavou o výskumoch – za všetkých menujem Františka Šimona (1994, 1996 a, b, 1999a, b, 2001, 2005, 2007), s ktorým sme takmer 15 rokov skúmali morfémy, a svoju v poradí poslednú spoluautorku Alexandru Jarošovú (2008 a, b, c, 2009), vďaka ktorej si môžem svoje výskumy overovať nielen v pedagogickej, ale aj v lexikografickej praxi; za svojich deviatich žiakov, s ktorými som spoločne publikovala, spomeniem svojich najobľúbenejších – Martinu Ivanovú (2003, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009) a Martina Ološtiaka (2004a, b, 2005, 2007). Do tretice sa chcem poďakovať tým spolupracovníkom, ktorí naše výstupy posudzovali, z tu prítomných kolegov Jurajovi Dolníkovi, Jane Kesselovej, Slavovi Ondrejovičovi, Jane Pekarovičovej, Jiřímu Zemanovi a Pavlovi Žigovi.

Vážené kolegyne, vážení kolegovia, spriaznení v láske k jazyku!

Želám nám – šťastlivcom, pre ktorých je profesia zároveň hobby, aby nás toto očarenie, táto fascinácia jazykom a jazykovedou sprevádzali aj na tejto konferencii, a svojim mladším kolegom prajem, aby im práca s jazykom a jazykovedou spôsobovala aspoň toľkú radosť a zábavu ako mne.

[7] Porov. mená spoluautorov jubilantky: V. Benko, I. Bónová, Z. Bugajová, B. Czéreová, J. Genči, M. Ivanová, A. Jarošová, M. Kášová, S. Mancuso, W. Mirosławska,, G. Moško, K. Musilová, J. Nižníková, I. Ohnheiser, M. Ološtiak, J. Sabol, D. Slančová, J. Stašková, M. Šimková, F. Šimon, K. Vužňáková.